

Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kar

**A monori kistérség közigazgatási területén tartott kecskeállományok
állategészségügyi helyzete és menedzsmentje**

**The health status and raising management of goat herds located in the administrative
area of Monor and its microregion**

dr. Szakács Árpád

Témavezető:

dr. Könyves László

egyetemi docens

SZIE ÁOTK

Állathigiéniai, Állomány-egészségtani és Állatorvosi Etológiai Tanszék

2015.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
Irodalmi áttekintés.....	4
Vizsgálatok anyagai és módszerei.....	7
Az eredmények értékelése.....	7
<i>Állománylétszám</i>	7
<i>Fajtaösszetétel</i>	8
<i>Hasznosítási irány</i>	8
<i>Állatállomány tartásának kezdete</i>	8
<i>Állattartási tevékenység formája</i>	8
<i>ENAR</i>	9
<i>Egyedi megjelölés</i>	9
<i>Nyilvántartások</i>	10
<i>Állattartás épületei</i>	10
<i>Takarmányozás</i>	12
<i>Állattenyésztés, szaporítás</i>	13
<i>Állatorvosi felügyelet</i>	14
<i>Gyógyszerfelhasználás</i>	14
<i>Állategészségügyi beavatkozások</i>	15
<i>Betegségek</i>	16
<i>Parazitológiai helyzet</i>	16
<i>Elhullott állatok sorsa</i>	17
<i>Telepi ebek</i>	18
Összefoglalás.....	19
Angol nyelvű összefoglalás (Summary)	20
Hivatkozások jegyzéke.....	21
Köszönetnyilvánítás.....	22
Mellékletek.....	23
Szerzői jognyilatkozat.....	44

Bevezetés

Szakedolgozatomban lakhelyem, Monor és a monori kistérségbe tartozó települések (Monorierdő, Péteri, Pilis, Nyáregyháza, Csévharaszt, Vasad, Gomba, Bénye, Káva) közigazgatási területén tartott kecskeállományok állategészségügyi helyzetét és menedzsmentjét vizsgálom. Célom, hogy bemutassam a kecsketartás helyi sajátosságait, a vizsgálat során feltárt problémákra megoldást keressek, javasoljak.

Monor város a Gödöllői dombság és az Alföld találkozásánál helyezkedik el, közigazgatási területe 46,79 km² (**1. ábra**), lélekszáma 17677 fő¹. Monorról a lakosság nagy része a környező nagyvárosokba, főként Budapestre jár dolgozni, a kisebb falvak lakossága ha nem ingázik a falu és a nagyvárosok között (Gomba, Bénye), a települések között elterülő földeken dolgozik: földműveléssel, zöldség- és gyümölcstermesztéssel foglalkozik (Vasad, Csévharaszt). Az állattartást a gazdasági haszonállatok számának csökkenése és a kedvtelésből tartott állatok számának növekedése jellemzi, az utóbbi évek állami támogatási rendszerei (állategységhez kötött egységes területalapú támogatás) és az emberek egyre tudatosabb táplálkozása befolyásolják a háztájiban tartott állatok számát. Az ENAR (Egységes Nyilvántartó és Azonosító Rendszer) kimutatása szerint² Monoron 3 lótartó, 31 szarvasmarhatartó, 1 juhtartó, 1 kecsketartó, 31 sertéstartó van regisztrálva (a többi helység állatlétszáma az **1. táblázatban** van feltüntetve), a valóságban azonban (regisztrációjuk folyamatban van) egyre többen tartanak sertést, juhot, kecskét, baromfit a háztájiban elsősorban a család ellátására, de igény szerint eladásra is hizlalnak állatot. Monoron nagy létszámú állatállomány nincs, a térségben egy van (Hunland-Farm Kft., szarvasmarha). Monoron 5 állatorvos, a térségben további 5 állatorvos dolgozik, az állatorvosok közül összesen 7 foglalkozik kecskével.

Irodalmi áttekintés

A kecskét i.e. 8000 körül domesztikálták, az őse a bezoárkecske volt. A kezdetektől fogva tejét, húsát, bőrét hasznosítják. Speciális adottságainak köszönhetően jól hasznosítja a gyengébb minőségű takarmányt, szélsőséges klíma- és terepviszonyok között is tartható. Tartását egyes régiókban nem szabályozták (pl. Afrika, Balkán), más területeken kifejezetten hátráltatták az elterjedését (Nyugat-Európa, Magyarország: "a kecske a szegény ember tehene"). Sajnos jelenleg sem az érdemeinek, sem a lehetőségeinek megfelelő helyet foglalja el a gazdasági haszonállatok között. Egyes kultúrákban plusz funkciót is szánnak neki (kecskefogó, falusi turizmus, kutyatartás alternatívája, autizmus spektrum terápia)³.

A fontosabb kecskefajták a következők: parlagi magyar, nemesített magyar, szánentáli, nemesített német fehér, bajor barna, toggenburgi, türingiai, alpesi, anglo-núbiai, angóra, kasmír, búr. A fajták között fellelhetők különbségek: a marmagasság (anya) 40-85 centiméter (cm), testsúly 30-65 kilogramm (kg), tejtermelés 20-1000 kg/305 nap, szaporaság 1,0-2,2 egyed/ellés. Élettani, takarmányozástani szempontból az alábbiak jellemzőek a kecskére: az életfenntartás szükséglete 5,5 Megajoule (MJ) Nettó Energia (NE), 60 gramm (g) nyers fehérje (ny.feh), 4,5 g Ca, 2,8 g P, 2,0 kg/nap szárazanyag (sz.a), a tejtermelés szükséglete 2,9 MJ NE, 75-80 g ny.feh, 2 g Ca, 1,4 g P. (Ez például egy 50 kg-os anya esetében életfenntartás és 2 liter napi tejtermelés esetén 2 kg rétiszéna, 4 kg takarmányrépa, 0,4 kg abrak. Egy 70 kg-os bak esetében 1 kg rétiszéna, 1 g borsószalma, 2 kg takarmányrépa). Kötetlen tartásnál 8-12 hetes korig a gidák helyigénye 0,5 m²/gida, boksos tartás esetén anyakecskénként 2,5 m² férőhellyel kell számolni. Kötetlen tartású istálló esetén anyakecskénként 1,5-2 m², a kifutóban 3-4 m² a helyigény⁴. A kecske ivarérettségét 6-7, tenyészérettségét 7-8 (bak 8-10) hónapos korában éri el. Az ivari ciklus 21 napos, az ivarzás 1,5-3 napig tart, a vemhességi idő 150 nap. A laktáció 200-305 napig tart, laktációs tejtermelés 200-2500 liter, napi tejtermelés 2-7 liter. Körömápolást évente 3-4-szer ajánlott elvégezni, a fejést naponta kétszer.

A világ kecskeállománya 730 millió egyed (2005), kiemelkedő kecsketartó országok India, Kína, Pakisztán, Nigéria, Etiópia, Görögország, Spanyolország. Magyarország kecskeállománya az 1850-es években 23 ezer egyed volt, az 1900-as évektől 1940-ig stagnált, majd 1945 után 110, majd 180 ezer egyedre nőtt. 1955-ben volt a maximum, ekkor 230 ezer egyed volt regisztrálva, majd 1980-ra mélypontot ért el ez a szám (14 ezer). Innentől kezdve lassan emelkedni kezdett, 2005-ben már 60 ezer egyed volt az országban. Jelenleg

Magyarországon kb. 66 ezer kecskét tartanak⁵, ebből 33 ezer (20 ezer törzskönyves) anyakecske, 2-3 ezer tenyészbak. A hasznosítási irányokat vizsgálva Európában 70-75 %-ban a kecske tejét (ennek 60 %-ból kecskesajtot készítenek), 25-30 %-ban a húsát (Európán kívül ez a legfontosabb hasznosítási ág), 3-5 %-ban a bőrét hasznosítják. Magyarországon évente 2-3 millió liter kecsketejet állítanak elő, a tej mellett a sajt és a tejesgida (10-14 kg) is fontos kereskedelmi értéket képvisel⁶. A kecsketej és abból készült tejtermékek magas élvezeti értékét és igen kedvező emésztés-élettani hatását a fejlett nyugati kultúrák már régen felismerték, kiemelt helyen szerepel a gasztronómiai repertoárban. Ennek magyarázata az, hogy a kecsketej összetétele hasonlít leginkább az emberi tej összetételéhez (**2. táblázat**), a kecsketejet a tejfehérjére allergiások is fogyaszthatják⁷.

Vizsgálatok anyaga és módszerei

A szakdolgozat elkészítésekor az alábbi módszert alkalmaztam. A járási állategészségügyi hivataltól (területileg illetékes állategészségügyi hatóság), az állatorvos kollégáktól, az ENAR rendszerből, a kecsketartóktól szerzett információk alapján összeállítottam a terület kecsketartóinak listáját. Az általam fontosnak ítélt, vizsgálni kívánt témakörökre vonatkozó kérdésekből kérdőívet szerkesztettem, ami a későbbi összehasonlíthatóság, könnyebb kiértékelhetőség érdekében zömében kész választási lehetőségeket tartalmazott (**2. ábra**). Az állattartóhoz kiérve WayteQ x850 típusú GPS navigációs készülék (IGO Primo szoftver) segítségével (**3. ábra**) meghatároztam és rögzítettem az állattartás helyének GPS koordinátáit, a nálam levő kérdőív alapján vizsgáltam az adott kecskeállomány nagyságát, fajtaösszetételét, hasznosítási irányát, az állatok egyedi megjelölését, a rendelkezésre álló nyilvántartásokat, az állategészségügyi, szaporodásbiológiai beavatkozások jellegét, gyakoriságát, felmértem a takarmányozási, tartástechnológiai sajátosságokat, az esetlegesen előforduló, fennálló állategészségügyi problémákat. A kecskéktől korcsoportonként (bak, anya, növendék) bélsármintát gyűjtöttem, ezt a SZIE ÁOTE Parazitológiai és Állattani Tanszékén megvizsgáltattam. A kapott értékeket táblázatba foglaltam és kiértékeltem (**4. ábra**). A GPS koordináta értékeket a Mapbox webes térképalkalmazás¹⁰ segítségével grafikusán megjelenítettem (**5. ábra**), így könnyen áttekinthető a kecske tartási helyek földrajzi elhelyezkedése.

Az eredmények értékelése

Az eredmények alapján elmondható, hogy a kecsketartás nem köthető faluhoz vagy városhoz, független a település lélekszámától. Természetesen a kecskéket inkább kertövezetben, távolabb a település központjától, a peremvidéken tartják. Legelő, erdő jelenléte nem szükséges a kecskék tartásához, elég, ha van egy kis udvar, füves árokpart. A falutól közeledve a városhoz nem ritkul a kecskeállományok előfordulása.

Állománylétszám

Az általam vizsgált területen nagy létszámú (ahol az elhelyezhető állatok száma legalább 200 kecske) kecskeállományt nem tartanak. Huszonegy kis létszámú (háztáji) állományt vizsgáltam, ezek közigazgatási területenkénti bontásban történő elhelyezkedése a következő: 1 Csévharaszt, 1 Káva, 13 Monor, 2 Monorierdő, 1 Péteri, 2 Pilis, 1 Vasad. Az állományok

összlétszáma 330 egyed, állományonkénti átlagos létszáma 17 egyed (min. 1, max. 96, az állományok 61%-ában 10 alatti). Hím ivarú állatot a 21 állományból 14 állományban tartanak (66%), általában egyet, nőivarú állat minden állományban van. Csak hím ivarú kecskéket (pl. hízulásra) nem tart senki. Az egy év alatti növendékek általában nőtények, a bakokat még ivarérés előtt levágják (ilyenkor azokat nem is ivartalanítják), vagy eladják.

Fajtaösszetétel

A fajtaösszetétel vegyes: a vizsgált tenyészetek 76 %-ában parlagit tartanak, vele együtt, csökkenő sorrendben szánentálit, alpesit, nubiait, ezek keresztezéseit. A kecskebakok 16%-a törzskönyves, az anyák nem.

Hasznosítási irány

A hasznosítási irány a vizsgált tenyészetek 66 %-ában tisztán tej (a maradék 34%-ban tej és hús). A tejet kiárulják kecsketejként, vagy sajtot készítenek belőle, a bakokat húsként értékesítik (a kérdőív felvételekor a kis bakok eladása nem számított húshasznosításnak). A kecskebőrt, koponyát, szarvat nem hasznosítják. Jogosan merülhet fel, hogy ENAR és kistermelői regisztráció, évenkénti állategészségügyi szűrés nélkül szabálytalan, és egészségügyileg aggályos a tej és sajt árusítása.

Állatállomány tartásának kezdete

Az állatállományok tartásának kezdete az utóbbi néhány évre tehető (2010 előtt a vizsgált tenyészetek 33,3%-a, 2010-ben a vizsgált tenyészetek 9,5%-a, 2012-ben a 33,3%-a, 2013-ban a 9,5%-a, 2014-ben pedig a 14,2%-a kezdte a kecsketartást). Véleményem szerint ebben a gazdasági válság és a társadalom pénzügyi átrétegződése is szerepet játszik. Az emberek szeretnék állatot tartani, annak termékeit fogyasztani, de sajnos sokan nem rendelkeznek a nagyobb állathoz (pl. szarvasmarha) szükséges nagyobb pénzügyi összeggel. Az igazsághoz ezen kívül hozzátartozik az is, hogy a szarvasmarhatartás szabályozása, ellenőrzése az utóbbi időben sokat szigorodott. Ehhez képest egy kecske termelésbe történő beállítása, takarmányozása, gyógykezelése, állategészségügyi "menedzselése", esetlegesen megsemmisítése jóval kevesebb anyagi ráfordítással jár, mint egy szarvasmarháé.

Állattartási tevékenység formája

Az állattartás tevékenységi formáját vizsgálva az figyelhető meg, hogy a kecskéket a vizsgált állattartók 2/3-a magánszemélyként tartja, őstermelői regisztrációja a tartók 1/4-ének,

kistermelői regisztrációja a tartók ötödének volt (holott kecsketej árusítással 38%-uk foglalkozik), ebből egy még folyamatban van, 1 tenyészet esetében gazdasági társaság volt a tulajdonos.

ENAR

A tenyészetek ENAR rendszerben történt regisztráltságát vizsgálva az derül ki, hogy a vizsgált 21 tenyészetből 4 tenyészet van regisztrálva (19%). A jogszabályi előírásoknak megfelelően az állattartó köteles az állattartás tényét regisztráltatni (MVH ügyfélregisztráció, TIR-ENAR regisztráció). Az állattartó és az ENAR rendszer között a kapcsolatot a kecske instruktorként biztosítja. Az instruktorként az Országos juh és kecsketenyésztők Szövetségének területi képviselője, az állattartó keresi fel őt, amikor az MVH - és TIR-ENAR regisztrációját elvégeztette (az előbbtől az ügyfélregisztrációs számot, az utóbbitől a tenyészetkódot kapja meg). A megkeresést követően az instruktorként kimegy az állattartóhoz, ő biztosítja az állatok krotáliáit (füljelzőket), a rózsaszín színű kecske nyilvántartási könyvet (**6. ábra**). A jelöletlen állatokat bekrotáliázza (**7. ábra**), felveszi az állományleltárat, dátummal, aláírással, pecséttel hitelesíti azt (**8. ábra**). Innentől az állomány-nyilvántartást az állattartó vezeti, feltüntetve a könyvben minden létszámváltozást (ellés, vásárlás, kiesés, ...). Az instruktorként évente kétszer jön: az év vége felé, amikor az adott év szaporulatát bekrotáliázza (addig a tartó saját módszerrel jelölheti az állatait), felveszi az éves egyedleltárt, és következő év májusában, amikor ellenőrzi, hogy az adott támogatási évben tartott anyakecskék birtokon tartása valóban megtörtént-e.

Egyedi megjelölés

Az állatok egyedi megjelölése - mint ahogy az ENAR rendszerben történt regisztrációjuk - szintén ritka, a vizsgált 21 tenyészetből 5 esetében valósult meg (23,8%), 16 tenyészetben (76,1%) az egyedek jelöletlenek. Az ENAR rendszerben regisztrált állomány egyedei ENAR krotáliával rendelkeznek (**9. ábra**), a tetoválás idősebb állatok esetében alig olvasható. Fülcsipkét 1 esetben (4,7%), nyakbőr alá helyezett mikrochipet nem találtam. Az állattartók zöme nevén szólítja, és tartja számon a kifejlett kecskéket. Az anyaállatok származása bizonytalan, nincs törzskönyvük, az apaállatok esetében található törzskönyves bak (**10. és 11. ábra**).

Nyilvántartások

Nyilvántartások tekintetében az az előírás, hogy az ENAR rendszerben regisztrált kecskeállománynak van egy rózsaszín színű állomány-nyilvántartó füzet, és az állattartó ebben köteles vezetni kecskeállományának létszámváltozásait (a korcsoportonkénti megosztást, átminősítéseket, vásárlást, ellést, elhullást, stb.). Ilyen a vizsgált 21 tenyészetből 4 esetben (19,0%) található meg, ezekben a tenyészetekben papír alapú és számítógépes nyilvántartást is vezetnek. A vizsgált állományok 66,6%-ában az állományra vonatkozó információkat az állattartó sehova sem jegyzi fel, maximum egy kis füzetbe, vagy éppen az istálló falára felír valami adatot.

Állattartás épületei

Az alkalmazott technológia mutatja a legnagyobb változatosságot. Igen ritka a betonos alapú, téglafalú, megfelelő égtáji tájolásos istálló, inkább hirtelen összetákolt, ipari hulladékanyagok újrafelhasználásával készült épületeket lehet találni (**12. ábra**). Fertőtleníthetőség, tisztíthatóság, időjárásnak való ellenálló képesség szempontjából ezek a megoldások igen kifogásolhatóak, de legtöbbször építési engedély és kellő anyagi háttér hiányában az állattartók így oldják meg állataik elhelyezését. Amennyiben az állatok túlságosan leamortizálták a helyüket (ebben a kecske igen tehetséges), az állattartó a telek másik részén készít egy új ólat, és már költözhet is át az állat. Négyzetméter előírások, építésügyi engedélyek – ezek nem ismert, és főleg nem betartott fogalmak a vizsgált kecsketartók körében. Az állatoknak (1 tenyészet kivételével, ahol csak ún. szélállást alkalmaznak) mindig van fedett, négy oldalról zárt istállója. Kedvelt építőanyag a favázra, oszlopokra facsavarral rögzített OSB lemez, a tető fedésére az ONDOLINE lemez, a használt LINDAB lemez, vagy használt hullámpala válik be legjobban, a karámrendszer (a vizsgált tenyészetek 90,4%-ában van) falát használt, élére állított, összedrótózott raklapokból, akácfa oszlopokból állítják össze. Találkozni lehet még ponthegeesztett ráccsal, drótfonattal is, ez utóbbit a kecske gyorsan szét tudja bontani. Villanypásztort ritkán alkalmaznak (19,0%). A karám és a kecskeól inkább szűkösre, mint tágasra szokott sikerülni, padlózata általában föld, amire rétegződik az alom. Az alom - főleg az etetőrácsoknál - sokszor 50-70 cm magasra is felrakódik, a szó szoros értelmében "mélyalom" válik, így a kecskék az egyre alacsonyabb karámkerítésen át kiszökhetnek (**13. ábra**). A mélyalom vastagodásához jelentősen hozzájárul a kecskék pazarló táplálkozási szokása is, az, hogy a szénazsebből behúzott szalastakarmányt betapossák maguk alá, ezt már többé el nem fogyasztva. Jó megoldás, amikor az etetőrácsot kívülről, az ól külső

részéről tudják megtölteni, és ennek az alját belül a jászol képezi **(14. ábra)**. A jászol első felét ferdén rögzített falécekkel takarják, fedik, így megakadályozható, hogy a nagyobb állatok beleléphessenek. Így tovább csökkenthető a pocskéolás mértéke. A mélyalmot évente kétszer takarítják ki, ilyenkor klórmésszel, egyéb fertőtlenítőszerrel át szokták fertőtleníteni a talaj felszínét, az ól oldalfalát. Saját, szubjektív megítélés alapján állattartási szempontból a vizsgált tenyészetek 9,5%-a kiváló, 38,1%-a jó, 42,8%-a közepes minőségű, 9,5% kifogásolható. Kiválónak ítélem meg az előre megtervezett, gondosan megépített, praktikus, könnyen takarítható állattartó épületekkel, száraz, árnyas karámmal, rendezett, higiénikus trágyakezelési technológiával, az állattartó épületekhez vezető könnyen tisztítható utakkal rendelkező gazdaságot. Jó minősítést kap a gazdaság, ha az előbb felsoroltakhoz képest néhány kifogásolható elemet találok (például a technológia alapvetően jó, de elhasználódott, és elmaradt a felújítása). Állattartási szempontból a közepes minőségű gazdaság esetében már megjelenik néhány komolyabb technológiai hiányosság: az elhasználódott állattartó épületben a mélyalom átnedvesedett, az etetők szennyezettek, a karám hiányos, az itató környékén elmocsarasodott a talaj, de mindez némi munka ráfordításával helyrehozható, kezelhető, akár jó minőségűvé is tehető. A legrosszabb, a kifogásolható kategória esetében legszívesebben megkérném az állattartót a technológia teljes felújítására. Az ilyen tenyészetekben komoly állathigiéniai problémák merülnek fel, előfordul, hogy a karámba, az ólba csak a hevenyészett „kerítésen” átmászva lehet bejutni, a mélyalom mocsarasodásig át van nedvesedve, a szétbontott kerítésdrótból szúrós, az állat épségét veszélyeztető drótok állnak ki, az ól huzatos, fala szétázott, szétrohadt, a tető beázik, ...). A etetés, itatás technológiáját vizsgálva megállapítható, hogy általában az ólban van a szénarács, a jászol, a falra függesztik fel a nyalósót. Az abrakot vagy az ólban, vagy a karámban fa-, fémvályúból etetik fel. Kettő vizsgált tenyészetben van csak fejőház és tejkonyha, ezek építése még folyamatban van **(15. ábra)**. Legtöbbször csupán a fejőállás valósul meg **(16. ábra)** általában a kecskeól egyik tisztább részében kialakítva. A kecskék könnyen és gyorsan megtanulják használni az alkalmatosságot. A fejőállások és épületük (ha van egyáltalán) fertőtleníthetősége kérdéses. A vizsgált kecskeállományok 76,1%-ában fejik a kecskéket, ahol fejnek, 87,5%-ban kézi fejést alkalmaznak. Kettő tenyészetben használnak fejőgépet **(17. ábra)**. A tőgyet fejés előtt 68,7%-ban csak vízzel lemossák, 23,8%-ban tőgybimbófüröztést is alkalmaznak. A fejt tejet általában a saját konyhájukban gyűjtik, kezelik, tejárusítással a fejő tenyészetek 50,0%-a, sajtkészítéssel 68,7%-a foglalkozik (ez az összes vizsgált tenyészetnek 38,1%-a, illetve 52,3%-a). A különféle ízesítésű kecskesajtok rendkívül népszerűek az ínycsegek körében, a kecsketej felhasználásával készült szappanokat

is keresik. Ezek szinte minden vásár elengedhetetlen, nélkülözhetetlen portékái. Mindezen termékek előállításához az élelmiszerhigiéniai, technológiai feltételeket a maguk szegényes, egyszerű módján próbálják teljesíteni a termelők, persze sokszor a hatósági ellenőrzés jelentős hiányosságokat tár fel az előállítás folyamán.

Takarmányozás

A területen vizsgált 21 kecsketartó között 5 saját takarmányt etet (23,8%), 8 kizárólag vásárolt takarmányt etet (38,1%), 8 állattartónak van saját takarmánya is és vásárol is (38,1%). Általában elmondható, hogy a kecsketartók nem rendelkeznek saját föld-, kaszáló-, legelőterülettel, nagyobb részük vásárolja és telephelyére szállítja, szállíttatja mind az abrak-, mind a szalastakarmányt. Ez a tény véleményem szerint jelentősen csökkenti a tevékenység jövedelmezőségét, ráadásul a változó időjárási és gazdasági viszonyoknak megfelelően adott éven belül is jelentősen változhat a takarmányok hozzáférhetősége, ára. Az állattartók zöme igyekszik az egész éves takarmánybázist megvásárolni és betárolni, sokszor azonban az olcsóbb ár rosszabb minőséggel párosul. Takarmánytároló épületekkel ritkán találkozhatunk, a széna és szalmabálákat leggyakrabban használt gépjárműgumikra, raklapokra helyezik, fóliával takarják le, a gabonát zárható hordókban tárolják. Emellett tavasszal, nyár elején sávosan vagy cölöphöz kikötve legeltetik is az állatokat (47,6%). A környező ároksíkokon, erdős-ligetes területeken található legelőfű tápanyagtartalma, beltartalmi összetevői sokszor messze elmaradnak az ideálistól. Abrakot (főként kukoricát, ritkábban árpát, zabot) általában folyamatosan kapnak az állatok (90,4%). A fejadagok tekintetében egy konkrét állattartó takarmányozási rendjét részletezem. A növendékek ivartól függetlenül 8 hetes korig korlátozás nélkül szophatnak. Három hetes kortól már szálznak és az abrakot (kukoricadarát) is kóstolgtatják. Hat hetesen indul a „bögőre fejés” (a gidák csak nappal szophatnak, éjjel külön vannak az anyjuktól), ez mellett már korlátozás nélkül ehetik a darát és a szénát. Nyolc hetes kortól csak abrakot és szénát kapnak. Az anyakecske naponta többször kevesebb szénát, lucernát, friss zöldet fogyaszt. Laktáció alatt anyánként naponta kétszer 40 dkg abrak kiegészítéssel kell számolni (a fejőálláson kapja meg, 2/3 kukorica, 1/3 árpa). A vemhesség harmadik hónapjáig kapnak lucernát és abrakot, utána az abrakot folyamatosan csökkentik, de teljesen nem hagyják el. Ellés előtt vizes korpát kapnak, ellés után óvatosan ismét elkezdik a darát etetni. A bak minimális abrakot kap, üzetés előtt egy kicsit emelnek a fejadagján, zöldet, szénát kap, lucernát nem. Takarmánykiegészítésként szelénés- és natúr nyalósó, melaszos takarmánykiegészítő, vitaminkomplex (pl. Jolovit /Phylaxia Pharma/) kerül az állatok elé.

Az itatás nyílt víztükrös itatóból, vályúból, kihelyezett vödrökből történik (95,2%), önitatót a vizsgált 21 tenyészetből 1 tenyészetben használnak. Az ivóvíz fűrt kútból származik (76,1%), kizárólag vezetékes vízből a kecsketartók 14,2%-a itat, a maradék vegyes forrást használ. A fűrt kutak 33,3%-ból származó vizet vizsgáltatják laboratóriumban.

Ásványianyag és vitaminkiegészítésként a vizsgált tenyészetek 61,9%-a szelén nyalósót, elenyésző részük (9,5%) szájon át adható vitaminkészítményeket (Nutrafort készítmények /Bábolna Takarmányipari Kft., Magyarország/, PhysiO Lick Phytovers nyalótömb /Invivo NSA, Franciaország/) használ.

Állattenyésztés, szaporítás

Saját apaállat használat van, természetes fedeztetést alkalmaznak. Igyekeznek a magasabb tejtermelés érdekében minél jobb minőségű bakot vásárolni, amit aztán éveken keresztül használnak üzetésre. Előfordul, hogy az apaállat saját lányát termékenyíti meg, ebből a párosodásból fejlődési rendellenességek (pl. rendellenes ivarszervű utódok) származhatnak (**18. ábra**). Általában kettes ikrek születnek, ritka mind az egy gida, mind a hármas iker születése. Egyetlen tenyészet beszámolt négyes ikrekről is. A 21 vizsgált tenyészetből 14 állományban tartanak bakot, 3 tenyészet esetében (21,4%) törzskönyves az apaállat. Hormonkészítményeket nem alkalmaznak, mesterséges termékenyítés nincs. A vemhesség vizsgálatot vagy az állatorvos végzi el (has kézi áttapintása, UH vizsgálat), vagy egyszerűen csak kivárik az anyakecske ellési idejét. Az újszülött állatokat a vizsgált tenyészetek 90,4%-ában az anyákkal együtt tartják. Bárányóvodát nem használnak, a gidák korlátozás nélkül szophatnak. A nőivarú egyedekre nagyobb gondot fordítanak, a hímivarúakat vagy kiherélik, vagy még ivarérés előtt eladják. Az újszülöttek ellátásához tartozik a köldökcsont fertőtlenítése (a vizsgált tenyészetek 42,85%-ában alkalmazzák), a gazdák tömény Betadine oldatot /EGIS Gyógyszergyár Nyrt, Magyarország/, alkoholos fertőtlenítőt (pl. Bradoderm /Florin Vegyipari és Kereskedelmi Rt., Magyarország/), vagy éppen házi pálinkát használnak. A köldökcsontot nem kötik el, a gidák a vizsgált tenyészetek 23,8%-ában kapnak napos korban E-vitamin és szelén injekciót. Szarvtalanítást (kémiai, elektromos) nem végeznek, a szarvált állatokat részesítik előnyben.

Állatorvosi felügyelet

Állatorvos általában csak alkalmanként, az állattartó hívására látogatja a kecskeállományokat, állatorvossal írásbeli szerződés 1 esetben (5%) található, fél éven belül állatorvos a tenyészetek 42,8%-ában fordult meg. Egy tenyészet esetében (4,7%), ahol éppen 2012 óta tartanak kecskét, állatorvos még nem látta a kecskeállományt.

Gyógyszerfelhasználás

Az állományok gyógyszerek kezelését, vakcinázottságát vizsgálva a felmérésből az derül ki, hogy az állattartók az állataikat gyógyszerekkel saját maguk kezelik, állatorvosukkal kezeltetik, de nem vakcinázzák. Állatorvost sokszor csak végszükség esetén hívnak, a gyógyszerekre, gyógykezelési módokra vonatkozó információt internetes fórumokon (pl. www.index.hu – miért a kecske ?!, <http://www.mindenamikecske.hu/>, <http://jksz.gportal.hu>), **(19. ábra)**, szakkönyvekből szerzik be, sokszor ellenőrizetlen forrásból megvásárolva a gyógyszereket szakmai átgondolás és bárminemű nyilvántartás vezetése nélkül kezelik állataikat. Ez igen aggályos mind állat-, mind humánegészségügyi szempontból (az élelmezés-egészségügyi várakozási idő betartásának, a nyomkövethetőség hiánya, gyógyszer rezisztencia kialakulásának veszélye). A NÉBIH Állatgyógyászati Termékek Igazgatósága (1107 Budapest, Szállás u. 8.) 2015. június 18.-i kimutatása szerint Magyarországon jelenleg engedéllyel 1250 gyógyszer és 695 gyógyhatású készítmény van forgalomban. Ebből 131 készítmény esetében van a kecske is célállatfajként feltüntetve **(3. táblázat)**. Aktualitása miatt kiemelem, hogy a kéknyelv betegség vírusát akár hónapokig tünetmentesen hordozó és terjesztő kecske részére jelenleg nincs engedélyezett kéknyelv elleni vakcina. (Juhnál már elérhető a BTVPUR AISap 4 vakcina (Merial))¹¹. Más jelentős betegség – pl. chlamydiosis – esetében sincs jelenleg kecskének adható vakcina, azonban lehetőség van arra, hogy gyógyszer nagykereskedők ún. eseti engedéllyel külföldről beszerezzenek bizonyos gyógyszereket, amelyeket - mint az engedély jogosultjai - annak lejáratí idejéig forgalmazhatnak. A gyógyszerfelhasználás esetében igen nagy szükség lenne az állatorvos felvilágosító és ellenőrző munkájára, mert segítségével biztonságosabbá lehetne tenni az élelmiszer előállítását (kecsketej, kecskesajt, kecskehús), csökkenthető lenne bizonyos fertőzések esetében a veszteség (pl. rendszeres tetanusz elleni immunizálás, a kecske érzékeny erre a betegségre), növelhető lenne az újszülöttek életképessége (napos korban szelén, E-vitamin injekció rutinszerű alkalmazása), hozzájuthatna az állattartó esetleg hiánypótló készítményekhez (Chlamydia elleni vakcina).

Állategészségügyi beavatkozások

Állategészségügyi beavatkozások közül a leggyakoribbak a kecskebakok herélése (kecskebakot tartó tenyészetek 35,7%-ában), a lábvégek körmeinek ápolása (körmölés, körmözés), újszülött gidák esetében a köldök fertőtlenítése (Bradoman, Betadine), a túlnőtt szarvak csonkítása. Az ivartalanítási módszerek közül körülbelül azonos arányban alkalmazzák a napos kori gumigyűrűs és későbbi sebészi technikát. A gumigyűrűt napos korban (egy tenyészet esetében néhány hetes korban) helyezik fel (ezt gyakran maga az állattartó végzi) a herezacskó nyakához, a kialakult vérkeringési zavar következtében a herék a herezacskóval együtt körülbelül 5 hét alatt hálnak el és válnak le (**20. és 21. ábra**). Idősebb állatok esetében állatorvossal kiheréltetik az állatot (klasszikus sebészeti kasztrációs fonal-elkötéses technika, Henderson-féle emaszkulátoros roncsolásos technika (**22. ábra**)). Fontos, hogy az állat tetanusz ellen vakcinával vagy szérummal védett legyen és mütét előtt ki legyen koplaltatva. Mütét után antibiotikum és fájdalomcsillapító adása ajánlott. Az állatok körmvágását viszont az állattartók zöme maga végzi (95,2%), rendszeresen az egész állományt végignézve (66,6%), vagy csak alkalmanként egy-egy állatot kiemelve (33,3%). A gondos állattartók havonta elvégzik ezt az ápolási feladatot, maximum a magas-vemhes állatokat (utolsó 1 hónap) hagyják ki. A körmözéshez általában a nedves, csapadékos időt várják, mert ilyenkor a körömszaru felázik, megpuhul. Az állatot leültetik, vagy éppen álló helyzetben rögzítik, elé abrakot helyeznek, egy ember tartja a kecskét, a másik pedig körmöli azt. A körmölést körmöző ollóval (**23. ábra**) vagy szaruszabályozó késsel (**24. ábra**) (céleszköz hiányában közönséges metszőollóval, tapétavágó késsel) végzik: a talpi felület vajúlatából kikaparják az oda beragadt, betapadt alomrészeket, trágyát, a túlnőtt, befordult szarut kihajlítják, a hordozó szélíig visszavágják, a hegyéből is "elszednek" (**25. ábra**). Visszavágják a fűkörmöket is. Vérzés, sérülés esetén mechanikusan kitisztítják a sérülést, majd fertőtlenítőszerbe (pl. Betadine) áztatják az állat lábvégét, ezután antibiotikum tartalmú spray-vel (pl. Tardocyclin spray /Provet S.A., Görögország/, Cyclo spray /Eurovet Animal Health B.V., Hollandia/) lefűjják. Körmölés után ügyelnek arra, hogy az állat tiszta, száraz alomra kerüljön. A vizsgálat azt mutatja, hogy a leggyakoribb lábvég probléma a köröm szaru túlnövése, sokszor az állat a talp alá hajlított, túlnőtt szarulemezen jár. Egyes állatoknál előfordul a szaru repedezettsége is, itt a köröm szaru szabályozását, és mikroelem-, vitaminkiegészítést adnak az állatnak. Az esetlegesen rendellenesen nőtt, vagy sérült szarvat fémfűrész lappal vágják le.

Betegségek

A 21 vizsgált tenyészetből 11 tenyészetben (52,3%) adnak el tejet, vagy készítenek sajtot, ebből 5 tenyészetben esetben (45,4%, az összes tenyészet esetében 23,8%) végeztetik el a kezelő állatorvossal az évenkénti gümőkór vizsgálatot és brucella fertőzöttség felderítésére irányuló vérvételt. A vizsgálat során külön vizsgálom az egy éven belül előforduló és a vizsgálat idején fellelhető problémákat. Egy éven belül az állattartók elmondása szerint a 21 vizsgált tenyészetben belül 4 tenyészetben fordult elő vetélés, 2 esetben külső parazita okozott bőrelváltozást, 4 esetben túlnőtt a köröm (**26. ábra**), 2 esetben gennyes tályog fakadt ki, 4 esetben tőgyelváltozást tapasztalt a tulajdonos, 1 ellési bénulás volt, 1 ketózis eset fordult elő, 2 egyed felfújódott, háromszor kellett segíteni elléskor, 1 esetben toklász került a kecske szemhéja alá, 5 esetben fordult elő emésztési zavar. A vizsgálat idején 2 esetben köröm túlnövést, 1 esetben tőgyelváltozást diagnosztizáltam.

Parazitológiai helyzet

A vizsgált állományok 61,9%-ában alkalmaznak parazitaellenes készítményeket, ezen felül általában csak akkor vásárolnak ilyen gyógyszereket, amikor a klinikai tünet (kóros lesoványodás, féregürítés) parazitás fertőzöttségre utal. Laboratóriumi bélsárvizsgálatot az állományok 19,0%-ában végeztetnek, és az állatokat általában ugyanazzal az injekciós készítménnyel (pl. Ivomec inj. /Merial, Franciaország/, Noromectin inj. /Norbrook, Észak-Írország/) kezelik éveken át (pl. legelőre hajtás előtt). A kezelés előtt nem állapítják meg a fertőzöttség mértékét, a kezelés után újabb parazitológiai vizsgálattal nem ellenőrzik vissza a kezelés hatékonyságát, nem beszélve az esetlegesen kialakuló rezisztenciáról. A különböző korcsoportokat sokszor ugyanazon a helyen (udvar, legelő) tartják, noha szakmailag indokolt lenne az egyes korosztályokat elkülöníteni, az egyes korcsoportoknak a parazitákkal szembeni eltérő ellenálló képessége miatt. Indokolt volna a féregellenes kezelést elvégezni a beistállózás után és a legelőre hajtás előtt is. Irodalmi adatok alapján, a kecskék kezelésére a leghatékonyabbnak az oxfendazol (4,5 mg/ttkg), fenbendazol (5 mg/ttkg), febantel (5 mg/ttkg), ivermektin (0,2 mg/ttkg), doramektin (0,2 mg/ttkg), moxidektin (0,2 mg/ttkg) hatóanyagok bizonyulnak¹². A fertőzésnek leginkább kitett korcsoportoktól (bak, anya és az egy év alatti növendékek) bélsármintákat gyűjtöttem 18 állományból (**27. ábra**), amiket a SZIE ÁOTK Parazitológiai és Állattani Tanszékén, Dr. Majoros Gábor vizsgált meg. A koprologiai vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a 18 vizsgált állományból kettőben (11%) nem találtak parazitát – noha az utóbbi időben nem volt

parazitaellenes kezelés egyik állományban sem. Tizenhat kecskeállomány bélsármintáiból több parazita jelenléte is kimutatható volt. A fertőzött állományok bélsármintáiban a kérődzők parazitás gyomor-bélférgességét okozó¹³ trichostongylidákat találtak: az oltógyomorban élő Haemonchus (1 eset) és Ostertagia (10 eset) lárvákat, illetve a vékonybélben élősködő Cooperia (1 eset) és Nematodirus (3 eset) fonálféreg petéket. Négy tenyészet esetében a vastagbélben élősködő paraziták közül Chabertia, szintén négy esetben Trichuris pete volt kimutatható. A coccidiumok közül a vizsgált állományok bélsármintáiban 10 esetben Eimeria oocysták (E. caprina, E. arloingi) voltak találhatóak. Négy állományban a kérődzők gócos tüdőférgességét okozó Protostrongylus, 3 esetben Mullerius capillaris, 3 esetben Cystocaulus ocreatus lárvák voltak megtalálhatóak. Továbbá négy esetben nemzetség szinten nem identifikálható trichostrongylida lárvák voltak kimutathatóak. Az egy helyen való tartás, ebből következőleg az állatoknak az egymás fertőzése miatt a paraziták tekintetében a korcsoportok között nincs jelentős különbség.

Elhullott állatok sorsa

Az elhullott kecskék tetemei veszélyességi besorolásuk alapján az I. kategóriájú állati melléktermékek közé tartoznak. A nem emberi fogyasztásra szánt állati eredetű melléktermékekre vonatkozó állategészségügyi szabályok megállapításáról szóló 45/2012. (V. 8.) VM rendelet előírásainak megfelelően az állattartó három hetes kornál idősebb kecskéjét nem földelheti el a saját területén. Elszállíthatja a települési gyűjtőhelyre, telepíthet igen nagy, ám idővel megtérülő befektetéssel járó helyi hulladékégetőt is, ilyen megoldásokkal azonban a vizsgált területen nem találkoztam. A legtöbb kecsketartó – valószínűleg a tenyészet regisztrációjának hiányában nem tartva az állományleltár ellenőrzésétől, a 18 hó feletti TSE mintavételi kötelezettség betartásának ellenőrzésétől – elásással ártalmatlanítja az állati eredetű hulladékot. Szakmailag leginkább elfogadott, gyakorlatban azonban nem elterjedt módszer az ATEV Zrt.-vel (ATEV Fehérjefeldolgozó Zártkörűen Működő Részvénytársaság, 1097 Budapest, Illatos út 23.) kötött szerződés lenne. Ez úgy működne, hogy az ATEV központi vonalán (call center: +36 (1) 348-5120) az állattartó jelezné az állat elhullásának tényét, és aszerint, hogy az ATEV-vel ún. támogatott szerződése, vagy ún. nem támogatott szerződése van, vagy csak az ún. egyszeri szolgáltatást kívánja igénybe venni, különböző, a felsorolás sorrendjében emelkedő tarifákon rendelhetné meg a szolgáltatást. Például az ún. nem támogatott szerződés esetén egy Monoron elhullott, 40 kilogramm súlyú kecske szállítási díja gyűjtőjárat esetében bruttó 43.600.- HUF, célfuvar esetében bruttó 141.600.- HUF, megsemmisítési díja bruttó 3.767.- HUF lenne... Az állati

tetemek elszállítását az ATEV évszaktól függően 24-72 órán belül elvégezné, a tetemekből a Zrt. Solti üzemében hús- és csontlisztet gyártanának¹⁴.

Telepi ebek

A vizsgált állattartók 90,48%-a tart otthon kutyát. Ezeket évente veszettség ellen immunizálják, évente legalább egyszer féregtelenítik, az ebek mikrochippel, kisállat-egészségügyi könyvvel rendelkeznek.

Összefoglalás

Szaktervezésben Monor és a monori kistérségbe tartozó települések közigazgatási területén tartott 21 kis létszámú kecskeállomány állategészségügyi helyzetét és tartásuk menedzsmentjét vizsgálom. A magánkézben levő állományok összlétszáma 330, állattartónkénti létszáma átlagosan 17, de leggyakrabban 10 alatti. Fajtaösszetételben főként parlagit, majd csökkenő mértékben számentálit, alpesit, núbiai fajtát tartanak. A hasznosítási irány főként a kecsketej, amit nyersen eladnak, vagy a belőle készített kecskesajtot értékesítik. Az állományok állami adatbázisba történő regisztrációja általában nem történik meg, az állatok jelöletlenek, nem rendelkeznek törzskönyvvel. Az állattartók nem vezetnek nyilvántartást, nem rögzítik az állományleltárban bekövetkező változásokat, kezeléseket. Az állatok adásvétele, a gyógyszerek beszerzése, alkalmazása sokszor mindennemű hatósági, állategészségügyi ellenőrzés nélkül történik, az állategészségügyi, a humánegészségügyi nyomonkövethetőség nem valósul meg, lehetetlen. Az állatállományokat parazitózisok terhelik, ezen kívül főként takarmányozási okokra visszavezethető emésztési problémák, a kellő odafigyelés hiányára visszavezethetően lábvég-, tőgyproblémák fordulnak elő. Az állattartók az állatok takarmányozását túlnyomórészt abrak- és szalastakarmány vásárlásával oldják meg, ha az időjárás lehetővé teszi, legeltetnek is. Itatás vödörből, fűt kút vízzel történik. Az állatok szaporítása tenyésztésidőszakban, természetes fedeztetéssel, általában törzskönyv nélküli bakokkal történik, külön szaporodásbiológiai gondozás (ivarzásszinkronizálás, ultrahangos vemhességvizsgálat) nem jellemző. Az állatokat jellemzően gyenge minőségű, nehezen fertőtleníthető alapanyagokból készített ólakban, kifutókban tartják, jellemző a technológia idő előtti elhasználódása. Az elhullott állatok elszállítása, megsemmisítése a regisztrációs hiányok és a jelentős anyagi vonzat miatt problémás.

Összességében elmondható, hogy a kecskeágazat, mint az állattenyésztés lehetőségeivel és fejlődési képességgel bíró ága igen el van hanyagolva, súlyos elmaradásokkal, hiányosságokkal küzd. Szükség lenne az állattartók, a tenyésztő szervezetek, az állami nyilvántartó és támogatási apparátus, az állategészségügy közötti párbeszédre, hogy együtt létrehozzanak egy átfogó, a rendszert alapjaiban átgondoló és átdolgozó reformot, ami elősegítené ennek az ágazatnak a fejlődését.

Summary

My diploma thesis focuses on the health status and raising management of twenty-one, small-sized goat herds located in the administrative area of Monor and its microregion. The number of livestock owned by private farmers totals 330 individuals, with an average number of seventeen, but mostly under ten individuals per owner. The species composition involves dunghill, Sanentali, Alpine and Nubian goats in decreasing order of abundance. Raw goat-milk or in processed form as goat-cheese represent the two main directions of utilization. Registration of livestock into governmental databases is usually omitted, the individuals are unmarked, not listed in herd books. The owners of livestock do not keep registers, changes and medical treatments are not recorded in stock-lists. Sale and purchase of animals, acquisition and application of medicines often occur without any regulatory or veterinary control, a traceability regarding human health safety remains unfeasible. Besides parasitic infection, livestock suffer from indigestions due to improper feeding, while laminitis and udder problems are results of the careless breeding. Owners use forages and roughages as primary means of feeding, supplemented by grazing, weather conditions permitting. Watering of animals is accomplished from driven wells by means of buckets. Reproduction usually takes place in breeding season by natural pairing with unregistered billy-goats, special reproduction-biological treatments such as synchronization of oestrus or ultrasonic investigation of gestation are rare. Animals are kept in runs and sties made typically of low-quality materials which are difficult to disinfect and the amortization of the applied technology takes place within a short period of time. Removal and liquidation of perished animals is problematic due to deficiencies in registration and the associated high costs.

In conclusion, goat breeding as a prospective branch of livestock farming with potentials for development currently represents a neglected area, wrestling with severe lags and deficiencies. A multilateral discussion would be required between the owners, the breeding organizations, the state registration and subsidiary authorities and the veterinary experts to create a comprehensive reform by reconsidering and rebuilding the system from its roots, which could aid the development of this sector.

Hivatkozások jegyzéke

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megragadni az alkalmat arra, hogy köszönetemet fejezzem ki mindenkinek, aki a szakdolgozatom elkészítéséhez hozzájárult.

Köszönöm Detre Évának és Ádám Lászlónak, hogy részese lehettem és lehetek kis kecskefarmjuk létrehozásának és fejlődésének, köszönöm, hogy felhívták a figyelmemet ennek az ágazatnak az igen sajátos helyzetére.

Köszönöm a SZIE Állatorvos-tudományi Karán dolgozó dr. Majoros Gábornak és a Parazitológia és Állattani Tanszék munkatársainak, hogy az általam gyűjtött bélsárminták parazitológiai vizsgálatát elvégezték.

Köszönöm a SZIE Állatorvos-tudományi Kar Állathigiéniai, Állomány-egészségtani és Állatorvosi Etológiai Tanszékét vezető dr. Könyves László egyetemi docensnek, témavezetőmnek, hogy elvállalta szakdolgozatom elkészítésének szakmai felügyeletét, észrevételeivel és hasznos tanácsaival segítette munkámat.

Megemlékezem egy gondolat erejéig 2015-ben elhunyt kollégámról, barátomról, dr. Bódi Gyuláról, akivel sokat beszélgettünk a gazdasági haszonállatok állategészségügyi helyzetéről. A kecskékről így vallott: „A kecske nem igénytelen, csak szerény...”

Végül, de nem utolsósorban köszönettel tartozom Családomnak, hogy türelmükkel és megértésükkel hozzájárultak a dolgozat megírásához.

Mellékletek

helység	ENAR rendszerben regisztrált tenyészetek száma				
	ló	szmha	juh		sertés
Monorierdő	2	5	2		9
Péteri	1	4	0		24
Pilis	2	25	2		83
Nyáregyháza	1	9	2		43
Csévharaszt	1	7	1		25
Vasad	9	37	4		38
Gomba	8	26	2		81
Bénye	0	6	0		51
Káva	1	6	0		24

1. táblázat Az ENAR rendszerben regisztrált tenyészetek száma¹⁵

Table 1. Number of the registered livestock farms in the system „ENAR” („Uniform Farm Animal Identification and Registration System”)

szárazanyag	12-14 %
zsír	3,5-4,5 %
hamu	0,5-0,9 %
E-tartalom	3,1 MJ/kg
sűrűség	1,027-1,032 g/cm ³
fehérje	3,0-3,5 %
tejcukor	4,1-4,7 %
szín	csontfehér

2. táblázat A kecsketej jellemzői

Table 2. Parameters of the goat milk

Kecskéállományok állategészségügyi helyzete és menedzsmentje

KÉRDŐÍV

GPS koordináták:

1. Állománylétszám kislétszámú nagylétszámú
egyedszám
bak 1 év felett 1 év alatt
2. fajta számentáli
alpesi
parlagi
núbiai
egyéb
3. hasznosítási irány tej hús vegyes
4. jelenlegi állatállomány tartásának kezdete
5. ENAR rendszerben regisztrált igen nem
6. tevékenységi forma magánszemély
családi vállalkozás
őstermelő
kistermelő
gazdasági társaság
7. egyedi megjelölés nincs krotália mikrochip
fülcsipke
jelöletlen kifejlett állat van-e
egyéb
8. törzskönyv nincs
tenyészvonal mind TK
árutermelő vonal csak bak TK
9. nyilvántartások van nincs
„rózsaszín könyv”
saját nyilvántartás
számítógépes nyilvántartás
10. Ellátó állatorvos van nincs
kijárás rendszeres alkalmanként, hívásra
fél éven belül volt a telepen állatorvos? igen nem
mikor volt utoljára a telepen állatorvos?

11. Vakcinázás igen nem
betegségek

12. Sebészeti beavatkozások

- a. herélés igen nem
napos korban később
gumigyűrű
sebészi herélés
- b. körömápolás rendszeresen alkalmanként
csinálja csináltatja

13. Parazitológiai helyzet

- a. végeznek rendszeresen kezelést igen nem
- b. rühösség elleni kezelés van nincs
- c. belső élősködő elleni kezelés van nincs
- d. bélsárvizsgálat történt-e igen nem

14. Takarmányozás

- a. saját takarmány igen vásárolják vegyes
- b. legeltetés igen nem
- c. istállózás igen nem
- d. abrak igen nem alkalmanként (pl. flushing)
- e. itatóvíz fűrt kút vezetékes szállított víz
mikrobiológiai vizsgálat önitató vödör
- f. per os vitamin, tak.kiegészítés igen nem
-

15. Állattenyésztés

- a. mesterséges termékenyítés igen nem
- b. törzkönyves tenyészállatok igen nem
- c. hormontartalmú készítmények
- d. vemhességvizsgálat kézi UH bak „felügyeli”
- e. újszülött állatok
- i. anyákkal együtt tartják
 - ii. „bárányóvoda”
 - iii. köldökfertőtlenítés
 - iv. főcstej itatás
 - v. szarvtalanítás
 - 1. elektromos
 - 2. kémiai
 - vi. Se injekció
 - vii. Vit AD3E injekció

16. Állattartási körülmények

- a. istálló karám vegyes villanypásztor
- b. mélyalom
- c. technológia állapota kiváló jó közepes kifogásolható
-

17. élelmiszerhigiéniá

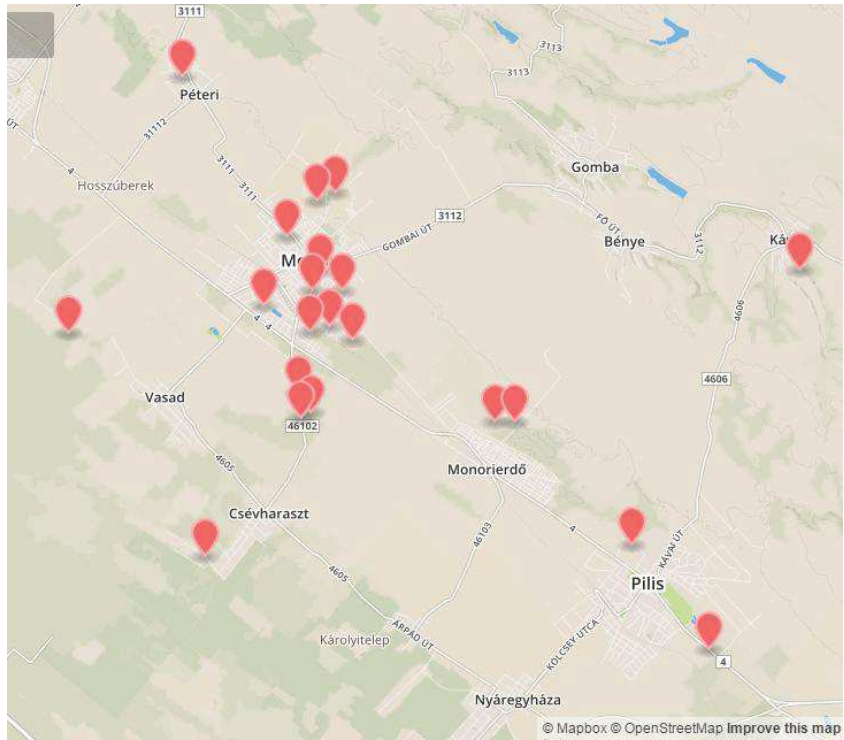
3. ábra GPS navigációs készülék

Figure 3. GPS Navigation device

Vágólap		Betűtípus		Igazítás		Szám		Stílusok		Cellák											
F23		fx																			
	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	
1																					
2	azonosító	GPS	kl	nl	egyzszám	bak	1evfelett	1ev alatt	szanentall	alpesi	parlagi	nubiai	egyeb	tej	hus	vegyes	tartaskezdet	enarigen	enarnem	msz	csal
3		47.3420583;19.4320599	1	0	5	1	4	0	1	0	1	1	0	1	0	0	2012.01.01	0	1	1	
4		47.3378099;19.4517249	1	0	7	1	1	5	0	0	1	0	0	1	1	1	1995.01.01	0	1	1	
5	9	47.3648583;19.4532083	1	0	7	0	2	1	1	0	0	0	0	1	0	0	2012.01.01	0	1	1	
6	1	47.3186350;19.5009149	1	0	14	1	14	4	0	0	1	1	0	1	0	0	2009.01.01	1	0	0	
7	2	47.3185983;19.5067433	1	0	5	1	2	2	0	1	1	0	0	1	0	0	2007.01.01	0	1	1	
8	7	47.2912632;19.4146333	1	0	4	1	1	2	0	0	1	0	0	1	0	0	2014.04.01	0	1	1	
9	5	47.3366849;19.4458266	1	0	5	1	3	1	1	0	1	0	0	1	0	0	2012.01.01	0	1	1	
10	4	47.3632050;19.4480150	1	0	5	0	2	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2012.01.01	0	1	1	
11	3	47.3351216;19.4583999	1	0	7	1	4	2	0	0	1	0	0	1	1	1	2006.01.01	0	1	1	
12	10	47.3450699;19.4554766	1	0	16	1	15	0	1	1	1	0	0	1	0	0	2010.01.01	0	1	0	
13	11	47.3490416;19.4489266	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2012.01.01	0	1	1	
14	12	47.3244566;19.4422066	1	0	26	1	25	0	1	1	1	0	0	1	1	1	2014.01.01	0	1	0	
15	13	47.3191715;19.4429250	1	0	4	1	1	2	0	0	1	1	0	1	1	1	2014.01.01	0	1	1	
16	14	47.3204449;19.4462765	1	0	16	1	10	5	0	1	1	1	0	1	1	1	2005.01.01	0	1	1	
17	15	47.3561334;19.4387775	1	0	14	0	8	6	1	1	1	1	0	1	0	0	2010.01.01	0	1	0	
18	16	47.3452133;19.4466566	1	0	4	0	2	2	0	0	1	0	0	1	0	0	2013.01.01	0	1	1	
19	17	47.2937751;19.5470611	1	0	3	0	1	2	1	1	0	0	0	1	0	0	2012.01.01				

4. ábra A kérdőív eredményeit tartalmazó táblázat (részlet)

Figure 4. Table, containing results of the request form (detail)

5. ábra Kecsketartók földrajzi elhelyezkedése
Figure 5. Geographical location of the goat-farms

6. ábra Kecske állomány-nyilvántartó könyv
Figure 6. Register of the goat stock

7. ábra Krotáliával megjelölt kecskebak
 Figure 7. Billy goat, marked with an ear tag

Dátum	Állományváltozás megnevezése	Egyed- szám	Nem, kocspont	Magjegyzés változás oka, vevő-eladó adatai	Göngyöltett létszám					Magjegyzés	
					Asza	Gödöltye	Törpés- bűk	Gida	Egyéb		Összes
Induló létszám/átvétel 2015. év 03. hó 21. nap 8714284											
2015. 03. 25.	M (Helyszíni)	8	E	Állományból szűrték	11	-	1	12	-	24	Magjegyzés 2015. 03. 26.
2015. 03. 26.	H	1	A	Ellátás	10	-	1	4	-	15	
2015. 03. 26.	K	4	g	gida/gidák	10	4	1	-	-	15	
2015. 03. 26.	E (ellátás)	2	gida		10	4	1	2	-	17	
2015. 03. 27.	E (ellátás)	1	gida		10	4	1	1	-	16	
2015. 03. 27.	E (ellátás)	2	gida		10	4	1	3	-	18	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	1	gida		10	4	1	2	-	17	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	1	gida		10	4	1	3	-	18	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	1	gida		10	4	1	4	-	19	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	1	gida		10	4	1	5	-	20	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	3	gida		10	4	1	8	-	23	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	4	gida		10	4	1	12	-	27	
2015. 03. 28.	E (ellátás)	1	gida		10	4	1	13	-	28	
Záró létszám/átvétel év hó nap											
052458										Tartó aláírás	0001

8. ábra Állomány-nyilvántartó könyv
 Figure 8. Register of the goat stock

9. ábra Krotáliával megjelölt anyakecske
 Figure 9. She-goat, marked with an ear tag

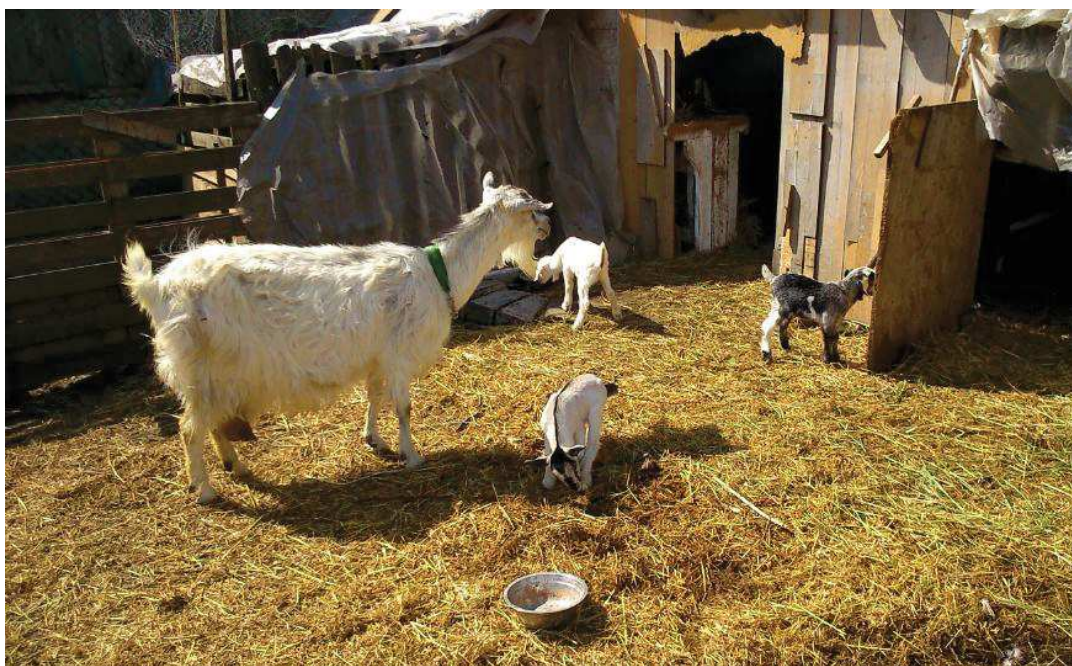

10. ábra Törzskönyv (1)
 Figure 10. Certificate of registry (1)

Az egyed azonosító száma: 348 7019 087910		Az egyed neve:		Sorszám: 5 001055/00									
Tenyésztő: Izerné Kiss Helga Andrea, Zalaszentgrót, 8790 Szabadság utca 108.				Tenyésztészettség: 4550936									
Születési időpont: 2013.02.13		Fajta: Núbiai R2		Fajtakód: 7000 Szarvasság: 1 Születési típus: 2 Index pontszám:									
Törzskönyv: K Törzskönyvi osztály:		Küllemi pontszám: F Napi súlyg. (g): 222 Testsúly (kg):		96									
Apa	Azonosító sz.: 348 7019 063855	Fajtakód: 70											
	Név:	Szül. típus: 2											
	Fajta: Núbiai	Szarvasság:											
	Törzskönyv: A	Tkv. osztály:											
Index pont: 100	Küllemi pont: 93												
Napi súlyg. (g):	Testsúly (kg): 40												
Apai n. apa	Azonosító sz.: 348 20270 21668	Név:	Fajta:	Fajtakód:									
	Törzskönyv:	Tkv. osztály:	Szarvasság:	Szül. típus:									
	Index pont:	Küllemi p.:	Napi súlyg. (g):	Testsúly (kg):									
Apai n. anyja	Azonosító sz.: 348 20040 06640	Név:	Fajta:	Fajtakód:									
	Törzskönyv:	Tkv. osztály:	Szarvasság:	Szül. típus:									
	Index pont:	Küllemi p.:	Napi súlyg. (g):	Testsúly (kg):									
Anyja	Azonosító sz.: 348 7019 057159	Fajtakód: 7001											
	Név:	Szül. típus: 1											
	Fajta: Núbiai x b R1	Szarvasság:											
	Törzskönyv: b	Tkv. osztály:											
Index pont:	Küllemi pont: M												
Napi súlyg. (g): 175	Testsúly (kg): 31												
Anyja tejtermelése			Apai nagyanya tejtermelése			Anyai nagyanya tejtermelése							
Év	Lakt. h.	Tej l.	Napi tej	Feh. %	Zsír %	Feh. kg	Zsír kg	Év	Lakt. h.	Tej l.	Napi tej	Feh. %	Zsír %
								2010	169	302,4	1,8		
								2011	226	499,6	2,2		
								2012	304	647,9	2,1		

11. ábra Törzskönyv (2)

Figure 11. Certificate of registry (2)

12. ábra Fahulladékból összetákolt kecskeistálló

Figure 12. Stable for goats

13. ábra Mélyalom
Figure 13. Deep litter

14. ábra Mélyalmos tartás, etetőjászol védőrácscsal

Figure 14. Goat stable with deep litter and rack

15. ábra Épülő fejőház és tejkonyha

Figure 15. Milk-house and kitchen building

16. ábra Fejőállás

Figure 16. Goat milking stand

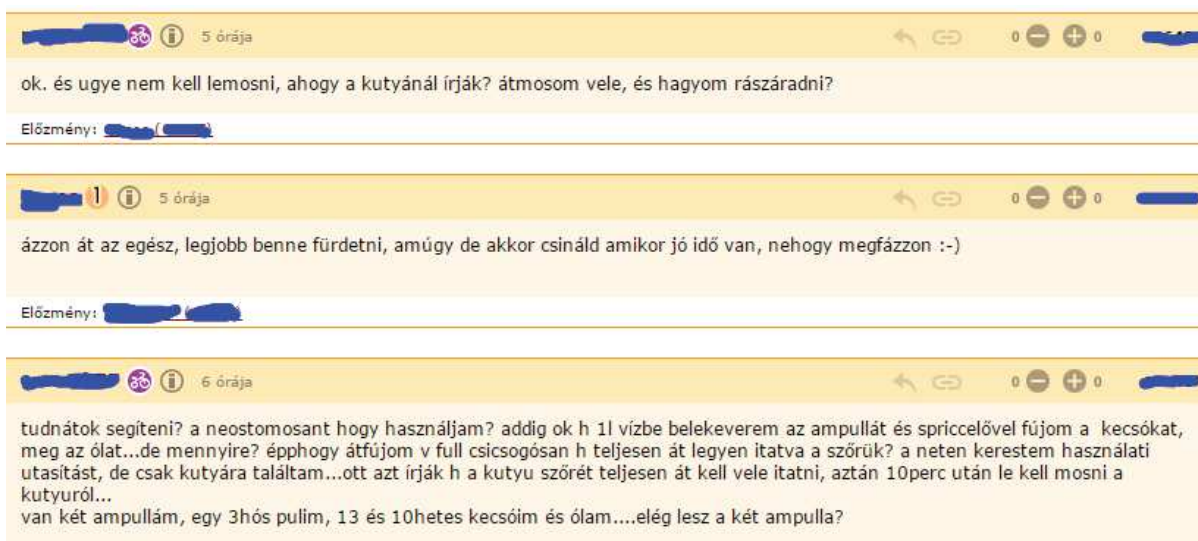
17. ábra Fejőgép

Figure 17. Milking machine

18. ábra Fejlődési rendellenesség

Figure 18. Malformation

19. ábra Internetes kecske fórum (részlet)¹⁷

Figure 19. Web goat forum (detail)

20. ábra Elasztátor fogó gumigyűrűvel
Figure 20. Elastator ring applicator

21. ábra Kecskegidára felhelyezett elasztátor gyűrű
Figure 21. Elastator ring on goatling

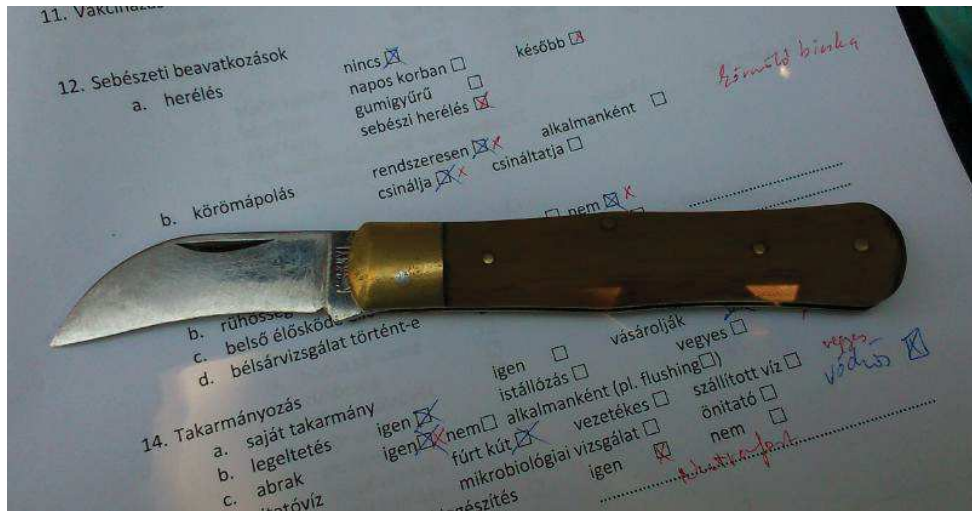
22. ábra Henderson-féle emaszkulátor¹⁸

Figure 22. Henderson castrating tool

23. ábra Kőrmöző olló

Figure 23. Hoof trimming shears

24. ábra Körmoző bicska
 Figure 24. Hoof trimming knife

25. ábra Körmozés
 Figure 25. Hoof trimming

26. ábra Elhanyagolt, túlnőtt köröm
 Figure 26. Overgrown hoof

27. ábra Belsőszórási minta és kísérőirat parazitológiai vizsgálatra
 Figure 27. Sample and Request form for parasitological analysis

Szerzői jogi nyilatkozat

HuVetA - SZIA

ELHELYEZÉSI MEGÁLLAPODÁS ÉS SZERZŐI JOGI NYILATKOZAT*

Név:**dr. Szakács Árpád**.....

Elérhetőség (e-mail cím):.....**arszakacs@gmail.com**.....

A feltöltendő mű címe:..... **A monori kistérség közigazgatási területén tartott kecskeállományok állategészségügyi helyzete és menedzsmentje**

A mű megjelenési adatai:.....**2015**.....

Az átadott fájlok száma:**1**.....

Jelen megállapodás elfogadásával a szerző, illetve a szerzői jogok tulajdonosa nem kizárólagos jogot biztosít a HuVetA és a SZIA számára, hogy archiválja (a tartalom megváltoztatása nélkül, a megőrzés és a hozzáférhetőség biztosításának érdekében) és másolásvédtett PDF formára konvertálja és szolgáltatssa a fenti dokumentumot (beleértve annak kivonatát is).

Beleegyeznek, hogy a HuVetA és a SZIA egynél több (csak a HuVetA és a SZIA adminisztrátorai számára hozzáférhető) másolatot tároljon az Ön által átadott dokumentumból kizárólag biztonsági, visszaállítási és megőrzési célból.

Kijelenti, hogy a átadott dokumentum az Ön műve, és/vagy jogosult biztosítani a megállapodásban foglalt rendelkezéseket arra vonatkozóan. Kijelenti továbbá, hogy a mű eredeti és legjobb tudomása szerint nem sérti vele senki más szerzői jogát. Amennyiben a mű tartalmaz olyan anyagot, melyre nézve nem Ön birtokolja a szerzői jogokat, fel kell tüntetnie, hogy korlátlan engedélyt kapott a szerzői jog tulajdonosától arra, hogy engedélyezhesse a jelen megállapodásban szereplő jogokat, és a harmadik személy által birtokolt anyagrész mellett egyértelműen fel van tüntetve az eredeti szerző neve a művön belül.

A szerzői jogok tulajdonosa a hozzáférés körét az alábbiakban határozza meg (**egyetlen, a megfelelő négyzetben elhelyezett x jellel**):

- engedélyezi, hogy a HuVetA-ban/SZIA-ban tárolt művek korlátlanul hozzáférhetővé váljanak a világhálón,
- a Szent István Egyetem belső hálózatára (IP címeire) korlátozza a feltöltött dokumentum(ok) elérését,
- a SZIE Állatorvos-tudományi Könyvtárban található, dedikált elérést biztosító számítógépre korlátozza a feltöltött dokumentum(ok) elérését,
- csak a dokumentum bibliográfiai adatainak és tartalmi kivonatának feltöltéséhez járul hozzá (korlátlan hozzáféréssel),

* Jelen nyilatkozat az 5/2011. számú, *A Szent István Egyetemen folytatott tudományos publikációs tevékenységgel kapcsolatos adatbázis kialakításáról és alkalmazásáról* című rektori utasításhoz kapcsolódik, illetve annak alapján készült.

Kérjük, **nyilatkozzon a négyzetben elhelyezett jellel a helyben használatról is:**

Engedélyezem a dokumentum(ok) nyomtatott változatának helyben olvasását a könyvtárban.

Amennyiben a feltöltés alapját olyan mű képezi, melyet valamely cég vagy szervezet támogatott illetve szponzorált, kijelenti, hogy jogosult egyetérteni jelen megállapodással a műre vonatkozóan.

A HuVetA/SZIA üzemeltetői a szerző, illetve a jogokat gyakorló személyek és szervezetek irányában nem vállalnak semmilyen felelősséget annak jogi orvoslására, ha valamely felhasználó a HuVetA-ban/SZIA-ban engedéllyel elhelyezett anyaggal törvénysértő módon visszaélne.

Budapest, 201 . évhónap

aláírás

szerző/a szerzői jog tulajdonosa

A HuVetAMagyar Állatorvos-tudományi Archívum – Hungarian Veterinary Archive a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum által működtetett szakterületi online adattár, melynek célja, hogy a magyar állatorvos-tudomány és -történet dokumentumait, tudásvagyonát elektronikus formában összegyűjtse, rendszerezze, megőrizze, kereshetővé és hozzáférhetővé tegye, szolgáltassa, a hatályos jogi szabályozások figyelembe vételével.

A HuVetA a korszerű informatikai lehetőségek felhasználásával biztosítja a könnyű, (internetes keresőgépekkel is működő) kereshetőséget és lehetőség szerint a teljes szöveg azonnali elérését. Célja ezek révén

- a magyar állatorvos-tudomány hazai és nemzetközi ismertségének növelése;
- a magyar állatorvosok publikációira történő hivatkozások számának, és ezen keresztül a hazai állatorvosi folyóiratok impakt faktorának növelése;
- az Állatorvos-tudományi Kar és az együttműködő partnerek tudásvagyonának koncentrált megjelenítése révén az intézmények és a hazai állatorvos-tudomány tekintélyének és versenyképességének növelése;
- a szakmai kapcsolatok és együttműködés elősegítése,
- a nyílt hozzáférés támogatása.

A SZIA Szent István Archívum a Szent István Egyetemen keletkezett tudományos dolgozatok tára.